

Nad románem Marka Tomana *České sklo* Zrozen ze slov, či Zrazen slovy?

ALEXEJ MIKULÁŠEK

Nový román Marka Tomana (1967, FF UK v Praze, redaktor Českého rozhlasu, od r. 1997 zaměstnanec Ministerstva zahraničních věcí) nazvaný *České sklo* (Praha: Filip Tomáš – Akropolis 2024, 376 str., ISBN 978-80-7470-500-7) navazuje na dlouhou řadu autorových prozaických děl, nejednou sociálně kritických a historických románů s aktualizující tendencí, z nichž připomeňme romány *Frajer* (2011), *Veliká novina o hrozném mordu Šimona Abelese* (2014), *Chvála oportunistu* (2016) nebo *Panna* (2022).

V nich mj. využívá četných antiiluzivních, dokumentárních prvků. Píše také nonfikci (kupř. *Hrdina, zrádce, spisovatel? Jaroslav Klecan z Reportáže psané na oprátce* z r. 2021), je autorem několika úspěšných knih pro děti a také básnických knih. Mnoho jeho prací vplývá do proudu české a středoevropské židovské literatury, jistě tematicky vymezené.

„Žádná podobnost ve vyprávění není náhodná“, čteme v doslovu k románu *Panna* (2022, s. 304), což možná nasvědčuje tomu, že autor svá díla chápe jako interpretační modely historické i současné reality, jistě však hodnocené aktuálně nastavenou a do jisté míry kolektivně sdílenou optikou; recenzovaná kniha vychází s podporou Ministerstva kultury ČR.

Balzacovský román?

Literární publicista Zdenko Pavelka o autorovi napsal, že ve své prozaické tvorbě „obdivuhodně ovládl řemeslo“, kvituje s uznáním, že „zvolil efektní způsob“ psaní, které si „přesvědčivě hraje na realitu [...] odhaluje omezenost mocenského prostředí, zhoubnou uzavřenost profesní komunity.“ Toman „předvedl mechanismy moci, její degenerující sílu. A také připomněl, s jakou naivitou pořád ještě

někteří nejen čeští a nejen politici uvažují o Rusku.“ Román je mu „thrillerem a současně i téměř balzacovsky pojatou realistickou společenskou typologií“ (Meziřádky Zdenka Pavelky, 1. 7. 2024).

Reklamní slogany, resp. fráze, které v recenzi čteme, jsou samozřejmě běžnou výbavou literárních publicistů, nemějme je Pavelkovi za zlé. Od takovýchto textů nakladatelé a distributoři očekávají nějakou formu propagace knižního zboží, čtenáři snadnou orientaci v textu i knize (jen proboha žádnou nudnou teorii!). Navíc román je skutečně „dobře napsaný“ a „dobře se čte“, „je životný“ etc., v tomto směru jsou tvrzení recenze pravdivá, byť výsledný tvar jistě nepředstavuje jedinou možnou, jedinou optimální, jediné (zcela) funkční podobu zpracování látky. Ale to platí pro mnohá, nejen česká díla.

Hlavní postavou je vcelku schopný (téměř všeho) muž, jehož křestní jména ani příjmení neznáme, ostatně by nám toho o svém privátním životě dobrovolně mnoho neřekl, nebýt vyšetřování podivného úmrtí jednoho člena české diplomatické mise v estonském Tallinnu.

Dvakrát ženatý, podvakrát z lásky se ženami jménem Hana (jsou pro něj „Hanička Jedna“ a „Hanička Dvě“), otec jedné dcery. Absolvent moskevského MGIMO, tj. Moskevského státního institutu mezinárodních vztahů, tedy elitní sovětské školy pro diplomaty. Listopad 1989 a následující změny jej zastihly mentálně, jazykově, intelektuálně i jinak dobře připraveného ke službě nové moci, přestože „byl na nějakém seznamu“, obratně se vklínil, vnořil do báječného nového systému „restaurace demokracie“, světa „svobod a příležitostí“, jež je třeba chytit za pačesy, a udělal skvělou, opravdu zářivou diplomatickou kariéru. Nepříjemná událost jej zastihla „jen“ ve funkci velvyslance v estonském Tallinnu, když

pomýšlel na vyšší posty: je loajální k nadřazeným a domnívá se, že velmi obratně manipuluje podřízenými, má (jak se později ukáže, ne zcela) ideální manažerské schopnosti a předpoklady stát se vyšším kariéřním diplomatem nebo úředníkem „zamíni“, pokud zapracuje na jisté vychloubačnosti a upřímnosti vůči lidem, kteří mu mohou nějak uškodit.

V románu žádnou „realistickou společenskou typologii“ nenajdeme, tj. balzacovský román opravdu nečekejme, zvláště ten historický: rozhodně nehledejme detailní analýzu metastazujícího, do diplomacie vrůstajícího světa předních politických kolaborantů, příslušníků tajných služeb, byznysmenů, vojensko-průmyslové aliance apod. Čas takového románu teprve přijde, i když pochybuji, že se zrodí nový Gogol či Balzac. Na to je náš text hodně komorní, ovšem konfesijní ich-forma mu svědčí.

Službu autoritám

Přesto je tento vypravěč (a hlavní postava v jednom) představen jako individualizovaný typ a anti-charakter. Jeho slova jsou přesvědčivá pro ctitele osvědčených kariéřních pravidel a služeb autoritám, od c. a k. monarchie přes Československo všech režimů až po Česko režimu – fialového. Možná i někoho přesvědčí svou přímostí a bezalternativností, i když postava nebyla psána jako ta, s níž by se čtenář měl ztotožnit, a doplatí na některé své chyby. Místy ji autor konturuje až s nadsázkou, možná zbytečně temnými barvami, snad aby se s ní čtenář neztotožnil jako kdysi s Mannovým Felixem Krullem.

„ŘEŽTE JE, BIJTE JE, JSOU TO ODPADLÍCI!“

MIRKO RADUŠEVIČ

Začneme počásím. Před sto lety dle měření teploty v srpnu v pražském Klementinu bylo proti dnešku až nepředstavitelně „chladno“.

Průměrná teplota se pohybovala mezi čtrnácti až devatenácti stupni, když maxima pohybující se mezi dvaceti až sedmadvaceti stupni uprostřed měsíce šla spočítat na prstech jedné ruky.

Pochopitelně, že Český zápas se tímto nezabýval. Léto roku 1924 bylo nadmíru jinak „horké“, neboť vrcholilo 29. a 30. srpna Prvním řádným sněmem církve československé. Ale o tomto později.

Český zápas, který začal vycházet v roce 1920, měl již po čtyřech letech ustálenou podobu se svými pravidelnými rubrikami včetně citátů Havlíčkových Epištol Kutnohorských v záhlaví listu: „Církevní absolutismus jest poduška světského, jeden s druhým stojí, jeden s druhým klesá“.

List se citátu svým obsahem a tématy v článcích také přidržoval. Navíc nesměly chybět připomínky husitských tradic a vzpomínky na největší historické postavy. Například článek o „Žižkově povaze“ od historika Rudolfa Urbánka nebo úryvek z Postily „Husova pravda“, nechyběla ani zdánlivá maličkost jako báseň Antonína Sovy „Táborské kraje“.

Zatímco dnes jsou obecně redaktori nabádáni, aby psali kratší a takzvané „pro lid“ srozumitelné články, před sto lety byl list naopak „napěchován“ dlouhými filosoficko-teologickými statěmi a eseji. Dnes by to bylo nepředstavitelné a nemyslitelné publikovat.

Přemýšleme o příčině posunu týkajícího se současných médií obecně. Spíše je kladen důraz na přitažlivý a obrazový doprovod než na psané slovo. Stejným „rozvláčným“ stylem před sto lety píše v Českém zápase kněz, spisovatel a první představitel teologického ústavu Církve československé husitské Alois Spisar, když se zabývá údělem a smyslem nové církve („Je církev čsl. pravoslavnou?“).

Stejně tak činí častý autor zásadních článků – teolog a filosof Karel Statečný. Karel Farský pak píše na pokračování stať nazvanou „K rozluce církve od státu“. Václav Žďárský v článku „Zakládejte všude pamětní knihy!“ jakoby tenkrát tušil, že chceme psát tento článek, napsal: „Doba, v níž žijeme, bude jednou předmětem studia budoucích historiků... přijdou chvíle, kdy chvějící se ruka historikova s úctou a obdivem bude bráti zažloutlé listy.“

„Církev československou tvoří křesťané...“

Skutečně bereme opatrně do rukou trhající se křehké zažloutlé listy a čteme dále od autora Žďárského na tehdejší dobu velice aktuální řádky: „Svět pohlíží na veliký kulturní zápas, v naší republice... český národ zase přijímá z rukou Nejvyššího svůj přímát co obhájce čistého náboženství, osvěty a pokroku.“

Články jsou toho roku velice bojovné a naplňují název týdeníku Český zápas. Titulky tomu také odpovídají: „Řežte je, bijte je, jsou to odpadlíci“ nebo „Dozvuky bouří v Machově“. Vše to popisuje situaci, kdy ideový boj se změnil až na fyzický mezi členy nové církve a římskými katolíky. Tehdy dochází k velkému boji o kostely.

Český zápas se před sto lety také často zabýval sociálními tématy a z článků vyplývá, že byl na straně spíše chudých, ukřivděných: „Sebevražda kněze z bídy“, „Osud havírů a důlních dělníků“. Nemí divu, nová církev zahrnovala především střední třídu, obracela se k lidem ne příliš bohatým a je známo, že do Církve čs. husitské vstupovali především zaměstnanci státní správy.

Jako nová církev musela se zabývat přípravou svého programu a naplní své práce, což se odráželo také v tehdejší obsahu Českého zápasu – viz „Reformní směry filosoficko-náboženské a církve československá“.

Tato stať vychází v několika číslech na pokračování a její autor Karel Statečný píše: „Jest nejvýše na čase, abychom jasně si uvědomili, čím vlastně od ostatních církví chceme se odlišovat, co vlastně chceme reformovat.“ Autor řeší především „teologicko-etický problém“.

K tomu zásadnímu má konečně dospět První sněm církve československé, který se konal

29. a 30. srpna 1924. Proto nejprve v Českém zápase vychází 14. srpna Návrh jednacího řádu sněmu, aby o týden později Karel Farský napsal významný článek „K I. Řádnému sněmu církve československé“. V něm publikoval úkoly sněmu, jako „ujasnění nekompromisní pokrokovosti církve československé na všelidskou práci vědeckou a kulturní snažení mravní... práce na osvobození veškerého národa československého z duchovního i hmotného poddanství cizího.“

Následně o týden později, 4. září 1924, Český zápas přináší rozsáhlý referát ze sněmu, včetně definování a určení úkolů jednotlivých výborů. Jsou zde podány i jednotlivé rezoluce týkající se práce církve a sněmem jednomyslně odhlasovaná změna prvního článku ústavy: „Církev československou tvoří křesťané...“

Autor, dr. Mirko Raduševič, působil v Literárních novinách, nyní je redaktorem týdeníku Český zápas.

Před 100 lety (29. a 30. srpna 1924, se v Národním domě v Praze-Smíchově konalo první zasedání I. Sněmu Církve československé (husitské).

SEDMDESÁT LET stojí v Praze, na nádvoří Karolina, socha Mistra Jana Husa. Čtyři metry vysoká skulptura od Karla Lidického z bronzu na téměř metr vysokém soklu z žuly byla realizována v roce 1954. Karel Lidický, žák Otakara Španiela (17. června 1900 v Hlinsku (okres Chrudim) - 21. května v Praze), patří k nejvýznamnějším autorům českého klasického portrétu, pokračovatelům monumentální realistické tradice J. V. Myslbeka.

Foto: Ivo Havlík

Kdy předseda Senátu spolkně vidličku?

IVO HAVLÍK

Řeholnice a mniši v refektářích (závodních jídelnách) klášterů musí, kromě zašeptané modlitby, při jídle unisono mlčet.

Možná to inspirovalo předsedu Senátu ČR Miloše Vystrčilá (ODS) poučit nenasytný lid. Glosu na dané téma zrozeslal redakcím obecních a městských zpravodajů vlastního volebního obvodu (Jihlava, Jindřichův Hradec) s určením pro publikování v zářijových vydáních tzv. místního tisku.

V okurkové sezóně se roze-psal (cituji s opravenou, původně chybnou interpunkcí): „Ze když se jí, tak se nemá mluvit, je pravidlo nebo zásada v Česku dříve hojně rozšířená, ale i dnes leckde používaná a prosazovaná /.../ musím z vlastní zkušenosti zároveň potvrdit, že v naprosté většině zemí světa (včetně Tchaj-wanu? - otázka **IHD**) je konzumace jídla vnímána nejen jako prostředek k nasycení, nýbrž zároveň jako důležitá příležitost k vzájemné komunikaci a často i řešení problémů. Tlak na rychlost konzumace jídla je tedy vlastně projevem nepochopení komplexního účelu stolování.

A to již vůbec pomíjím, že rychlá konzumace stravy bez důkladného využití schopnosti zubů a jazyka je sama o sobě nezdravá a klade zbytečné nároky na náš žaludek. Jídlo se má přece jen dříve pořádně v ústech rozmělnit a vychutnat a teprve potom polknout. A pokud proložíme jednotlivá sousta vzájemně promluvou a sdělením názorů, může to být pouze ku prospěchu věci...

Dbejme však na správná pravidla stolování, správné používání a držení příborů, ubrousků nebo polohu loktů.

Toto je myšlenkový obzor předního českého politika v měsíci krajských a senátních

voleb v jeho vlastní rubrice SLOVO SENÁTORA.

Etiketa ovšem praví, že rozhovor u stolu se má vést jen o veselých, příjemných záležitostech, nikoli o kontroverzních tématech a řešeních problémů; a guru české společenské etikety Ladislav Špaček ještě přikazuje:

„Nikdy nemluvte, když máte v ústech jídlo!“

Na internetu lze číst povzdechy maminek, jejichž breptajícím dětem při jídle zaskočilo: „Dobrý den. Syn

minulou neděli snědl hrot vidličky s hranolkama. Dvakrát jsem prohledala hověnka a nic! Mohla jsem to přehlédnout, syn má tvrdší bobky. Známa říkala, že to nemám řešit, že se to obalí a v klidu projde, tak jsem to nekonzultovala, ale teď si to začínám vyčítat @.“

„Při jídle se mluvit může. Kdyby ne, tak bych celý den mlčel,“ v internetové diskuzi nevědomky hájí našeho prvního senátora jistý Klaproth. A Kepler (že by ten polský matematik a hvězdář?) ho polituje: „Takže si pokecáš jen při kladení kabelu.“

Největší pražskou lidovou jídelnu Automat Koruna proměnili v butiky luxusních šatů, drahých šperků a zlata. V Hrabalem proslaveném Automatu Svět si už nedáme svíčkovou se čtyřmi, a hladovec se šesti. Pozavírali hospody, do nichž se z „kostelů přestěhovaly zpozděnice“ (zase Hrabal). Mnohé restaurace, co na sto způsobů vařily guláše, skončily na mizině, jídelny sytých borščů a ještě sytějších dršťkových padly na dršťku. Navzdory vítěznému zvolání poslankyně ODS Evy Decroix, rozené Štěpánkové, jejíž manžel v Horních Dubenkách vlastní Bistrot de papa: „No a také jsme zrušili EET, které způsobilo zavření řady hospod!“

Pozamykali závodní jídelny a dělnictvo si do fabrik nosí svačinu v alobalu nebo v ešusu. Sebrali restaurační stravenky. Zbědovanému lidu, který u stolu nelpí na Vystrčilém vyžadované přesné „poloze loktů“ a správném užití ubrousků, zvedli příslovečný žlab.

V éře totálního úpadku veřejného stravování nám druhý nejvyšší ústavní činitel radí nedržet jazyk za zuby.

Ilustrační foto autora

Dokončení ze strany 1

Proč? Zkušený kariérní diplomat nebude svěřovat „mladé doktorce“, tedy elévce, něco, co je v přímém rozporu s „ideologií režimu“, jemuž rád, a nikoli nezištně či dokonce bezelstně slouží. Dobře by se kontroloval a jistě naivně neventiloval žádné „pro-ruské názory“ (na rok 1968 či 2014). Už z médií strategické komunikace (dnes už zcela válečné, ale románový příběh se odehrává před rokem 2022) dobře víme, co se od něho jako od ambasadora očekává; kdyby mluvil či konal jinak, ambasadorem ani kariérním diplomatem by se nestal. Ovšem – vznikl by jiný příběh.

Postava kariérního diplomata (a vzorného kariéristy) je prezentována dominantním hlediskem jeho sexuálně i sociálně predátorského Ega, vpravdě sebejistého a samolibého, ale dobře se maskujícího; v něčem jistě sociálně psychicky patologického, když si myslí, že má vše „pod palcem“ a pod kontrolou. Na vše má jakoby přiměřenou odpověď, ze všeho najde východisko sobě výhodné, alespoň zdánlivě. Chlubivé pasáže (schopnost využít příležitost ke svému prospěchu, být manipulujícím a vytvořit dojem manipulovaného) se současně stávají místy zpozdědí, nepokrytého poučování, úkolování, sebeobhajoby apod. Jde o manažersky loajální a systematické autoritativní typ, se kterým vyjde každý nadřazený (než si uvědomí, že by se mohl stát podřazeným).

De-automatizace románového tvaru

Přítom bychom jako znalí čtenáři očekávali konvenčnější formu deníkovou (fiktivní paměti, fiktivní deník) nebo epistolární (fiktivní dopisy), popř. kombinaci obou žánrových postupů, ale Toman volil jiný epický žánrový rámec, v zásadě retrospektivní, v němž adresátem ne zcela souvislého vyprávění je čistě interní subjekt – tedy postava, se kterou vede vyprávěč rozhovor, snaží se jí přesvědčit o svých pravdách a získat ji na svoji stranu.

Nejde o běžnou ich-formu vyprávění, ich-forma se místy sblíží se jakousi du-formou (ovšem mnozí naratologové její existenci popírají), v literárních dílech tzv. české i světové literatury spíše vzácnou: vyprávění se odvíjí jako odpovědi na otázky onoho interního adresáta, „slechný doktorky“, jež má jistě cosi dočinění (jako psychologka) s vyšetřováním úmrtí (se „smrtáčkem“) mladého člena české diplomatické mise v Estonku; o této snad ještě mladší ženské postavě nevíme skoro nic, její postava v textu neprorese jedinou větu, ovšem vyprávěč její přítomnost všelijak sugeruje formou svých odpovědí, častým oslovováním a doporučeními, jež se týkají jejího vzhledu, postoje, držení těla, gest apod., také pohoršeným opakováním některých jejích otázek a jinými „retrickými triky“ (anticipací počínaje a retrickou otázkou konče).

Dalšími ozvláštňujícími nebo snad postmoderními prvky jsou „Předmluva manželky velvyslance“, o níž se v „Bibliografické poznámce“ (!) navíc dočteme, že to „je ukradená a poupravená“ předmluva paní Marie von Clausewitz, manželky teoretika a praktika vojenství Carla von Clausewitz, k manželově spisu *O válce* (český překlad 2008).

Už z ní se na prvních stranách dozvídáme, že její manžel a ex-diplomat je po smrti, když „nebyl za svého života pochopen“ (s. 13), nýbrž dokonce zbaven možnosti „vykonávat svou diplomatickou práci“ (s. 11), že závěr jeho diplomatické kariéry byl

poznamenán tragickými důsledky příkladného vztahu „k ženám“ (s. 13).

Každá kapitola románu je navíc opatřena citacemi z různých prací asociovaných s diplomacií a politikou (či s válkou), hojně jsou zastoupeni především Henry Kissinger a Niccolò Machiavelli, ale objeví se i Mistr Sun a moudra Václava Havla, a to hned vedle rad praktických učebnic diplomacie a diplomatického protokolu.

Vcelku obratně je v románovém tvaru využito leitmotiv skla, který vstoupil už do názvu prózy. V očích našeho zkušeného kariérního diplomata jsou všichni mladí „křehcí jako sklo“, neschopní „podvojněho myšlení“ a s překážejícími mravními ohledy, tedy přecitlivělá bytosti. Ze skla, leč falešného, má být vyrobena i Lavička Václava Havla, jež má zdobit Tallinn. České sklo je i jinak podvodné – jistě není českého původu. Motiv skla jako čehosi křehkého ve smyslu nestabilního a lehce rozbitného, spíše podezřelého než čirého, prostupuje celou prózou, ale na jeho analýzu zde nemáme prostor.

Komunikační stereotypy

Vedle snahy de-automatizovat románovou strukturu a ozvláštňit ji (učinit ji přesvědčivou a částečně autentickou) román nabízí i automatizované a stereotypizované „images“. Próza přímo vplývá do aktuálního a nuceně kolektivně sdíleného „Našeho Boje“ proti „Ruské a Komunistické Lži“.

„Ocenění“ či „neocenění“ této „fobiózní“ vrstvy románového tvaru záleží na čtenářské encyklopedii vnímatele, na jeho praktických i zprostředkovaných zkušenostech, také na jeho umělecké náročnosti, na jeho znalostech a mimo jiné i na schopnosti nadhledu, který je předpokladem neméně důležitým než pravopis a umění pointování.

Obraz všudypřítomných ruských tajných služeb, ohrožujících české diplomaty, je z této dílny, služeb stojících zřejmě za tragickou smrtí mladého a mravně nezkaženého tajemníka ambasády (když se jej – patrně – pokusili uplatit v době jeho finanční nouze, neboť potřeboval zaplatit svým třem dětem extrémně vysoké školné v elitní estonské mezinárodní škole).

Ovšem Rusové jsou zde spíše obdobou českých „smějících se bestií“, chybí jim obligátní vodka, rubly v prackách, hrubá tvář a ještě hrubější barbarská zvířecí síla (prý rozumějí jen větší síle). Právě Oni stojí za smrtí mladého diplomata Michala Tyrše (představuje jakéhosi deuterogonistu románu), jež se stala spouštěčem celého vyprávění. Jak už bylo uvedeno výše, to se odvíjí retrospektivně: co podezřelá smrti předcházelo, to se postupně, byť ne zcela souvisle (záměrně nesouvisle) rekonstruuje.

Vedle konvencionalizovaného obrazu „rusáků“ se setkáme i s poměrně stereotypizovanými postavami ženskými. Většinou odrážejí sexuálního predátora (ten jim vnucuje postoj, barvy oblečení či účes), nebo jsou přímo obětmi jeho „toxicity maskulinní“ dominantní vůle a zvůle, což zase vyhlíží poněkud feministicky. Druhá manželka našeho vyprávěče („Hanička Dvě“) dokonce chce spáchat sebevraždu, mlčí výčitka. Paradoxně je to snad ona, která píše obdivnou předmluvu ke „knize“ svého zesnulého chotě.

Jiná vdova po zesnulém, po Michalu Tyršovi, jenž zahynul

za podivných okolností při autonehodě, dává přednost nezávislosti před návrhy „pana velvyslance“, jenž se do ní snad opravdu, jako do své první a poté druhé ženy, zamiloval. Udělal tím – v tomto punktu skutečně balzacovskou – chybu: všechny city se přece obracejí proti tomu, kdo chce mít prim, kdo chce zbohatnout, udržet si moc, udělat kariéru, mít přírozené „leadership“, mít vše a všechny pod palcem, o tom vědí právě Balzacovy postavy mnoho a mnoho. Vítězí přece ten, kdo projeví nejméně citu, kdo neplývá nekorektními, hluboce upřímnými slovy, která se vždy (!) dříve či později obrátí proti němu; Kristýnka (ano, tak se jmenuje) je také příčinlivě udá (kolik udání zná česká literatura...), plně přesvědčena o své mravní prevalenci a o své morální povinnosti chránit „Nás“ před „Jejich Lží“.

Román *České sklo* osloví především čtenáře s jasným přednastaveným názorem, s relativně vyhraněným vkusem, liberálně uvědoměleho, jemuž představí to, co si už dlouhá léta zcela vyhraněně myslí a co v textu očekává, čím opětovně prožívá svoji mravní nadřazenost nad „Nimi“: svoji situovanost vnímá jako neideologickou realitu. Je opravdu dobře napsaný, řeklo by se, že bestsellerově, nebyť přece jen bezproblémovému konzumu literárního zboží málo vstřícné formy. Kdo by prózu vnímal jako nástroj strategické komunikace „proti Nim“, nebyl by nepráv; ministerstvo by tak zúročilo svoji dotaci více než příkladně.

Posuny optiky

Ale trochu smířlivých slov na závěr: posunutím optiky, radikální nebo částečnou změnou fokusu a pozice bychom při stejné, nebo velmi podobné metodě psaní (styl, kompozice, postavy, prostředí, děj) byli svědky transformací a adaptace, tedy tvorby nového světa, což jen potvrzuje banální postřeh, že autorský záměr determinuje výsledný obraz (pro někoho pravdivý, pro jiného nepravdivý), a že tedy jeho rekonstrukce nemusí být zbytečná.

Představme si schopného manažera, „Ego“ novodobého neromantického Gatsbyho, nebo jen politickou loutku ovládající bezchybně podvojně myšlení, dokonce na nejvyšších místech (český premiér nebo prezident by byli z tohoto slovesného těsta), nebo dokonce postavu-obět přinášející oběti. Onen „křehký jako sklo“ sokolík Tyrš by se stal pouhým loserem se špatnými diplomatickými i řidičskými schopnostmi, jenž na dobře míněnou nabídku „ne-spojenecké zpravodajské služby“ (třeba ázerbájdžánské nebo jhoafričské, CIA by nic podobného nepotřebovala) odpovídá „zcela nevhodně“ v bláhovém domnění, že by uškodil „svě zemi“, ale škodí především sobě a své rodině. Kristýna by byla z rodu těch, které z romantických důvodů vymění blahobyt a prestižní vzdělání svých dětí za marnou snahu najít zaměstnání, doučující své děti, které jistě rády navštěvují místo prestižní mezinárodní školy bezvýznamnou sídlištní základku.

A co tak ženy v okolí našeho predátora coby skutečně temné dračice, lvíce nepotřebující ani dominantního samce, jemuž jen poskytují iluzi vedení, ale samy v této iluzi nežijí? To všechno jsou světy zrozené ze slov.

FOTO: IVO HAVLÍK

SENTENCE SENIORA
Sen. Sen tence sněný.
Snění k zahození?

SEZNAMKA? SENIOR SE DIVÍ

Naše (?) veřejnoprávní televize Česká televize 2 vysílá několikrát denně reklamu na jeden svůj večerní pořad; reklamu na údajně u nás a na Slovensku nejúspěšnější seznamku.

Televizní divák je opakovaně a velmi naléhavě vyzván „Přihlas se!“ Až potud všechno v pořádku, snad až na otázku, kdo tu reklamu platí. Agentura, která onu nejúspěšnější seznamku provozuje? Možná mi ušlo, že jejím provozovatelem nebo spoluprovozovatelem je sama veřejnoprávní televize, která si takto přivydělává, aby měla na vysoké platy šéfů, neboť enormně vysoké a stále vyšší poplatky, které platíme a budem platit, pořád nestačí.

Divák se má nejen přihlásit, výzva pokračuje: „Nestyď se!“ Proč ne, ostýchavé je třeba povzbudit. Důvěrně oslovený divák (Česká televize mu tyká) se dovídá, za co se nemá stydět: „Odhal se!“ A hned na to šok: navnaděný divák se nemá odhalit jenom donaha, jak to dělají exhibicionisté ve večerních parcích, kudy chodí dívky a ženy z práce; má předvést jen své genitálie v celé jejich kráse. Aby snad zájemkyně /zájemce odolal/ a pokušení rozhodnout se pro kýženeho partnera i s přihlédnutím k jeho/její tváři, nebo

dokonce pohledem do jejích/jeho očí; kandidát/ka, který/á předvádí své nádobíčko, předvádí jen je, kamera nezabírá ani obličej, vlasy, ani ruku, nohu. To by pak už asi seznamka nebyla nejúspěšnější. Jak potom naznačují vesele oplzlé paní nebo někdy pán, seznámení skrze oboustranně atraktivní pohlavní orgán, jen skrze pohled na pořádný pyj, šourek a lákavou vulvu, bude úspěšné.

Kdo by se odvážil nevěřit, že díky tomu jde o nejúspěšnější seznamku. Ta je import kupodivu (?) z jinak hluboce věřícího ctostného Polska, cudnějšího snad víc než sám Vatikán.

Je pravidlo, že erotické pořady se u nás vysílají až po 22. hodině. Reklama na pořad, proti němuž je nejostřejší striptýz jen bylinkový čajíček, reklama vysílána během celého božského dne propaguje mírnix dýrnix podivně „odvážnou“, bezuzdně odvázanou seznamku, aby ji nepropásli ani pubertáci a děti, jež z telky berou nanejvýš jen zakázané ovoce. To najednou nevádí? Nezávadnost je jistě předem ošetřena, potvrzena právníky, pro jaké je hračka dokázat, že vrah není vrah. Sexuolog žasne, senior se diví.

Senior S

Veršující vrah

a podvodníků přeborník

JOSEF ONDROUCH

To jsou charakteristiky hlavních postav v prvních dvou z osmi „retrokrimi“ nové knížky Emila Hrušky. Příběhy originálním způsobem podávají obraz své doby.

Krédo vraždící trojice v době říše císaře Franze Josefa představoval šéf zločineckého spolčené Hugo Schenk: „Největší poezii, která jest, - jsou peníze; žádné peníze - to je próza.“ Vedle vražd pro peníze skládal Schenk také básně; a ne špatné. Loupežné vraždy s přísliby manželství Hugem oklamaných žen vynesly zločincům tresty smrti. Šibenici unikl jen kumpán Schlossarek. Omilostněn na doživotí, ve vězení zemřel na tuberkulózu.

Překvapením pro většinu čtenářů bude *Největší podvodník První republiky*. Nebyl jím Harry Jelínek, proslulý prodejce Karlštejnu, ale ještě přičinlivější česká varianta *Hejtmana z Kopníku*. Vydávaje se za Williama Harry Greye z USA, hochštapler a přeborník v podvodech oklamal i vysoké představitele Československa. Ministry Hodžu a Stříbrného nadchl příslibem *velkorysých hospodářských sanace*; jak jinak než z USA. Harry se představoval jako syn majitele jedné z velkých amerických bank. Jen bankéře Petschka připravil Harry o půl miliardy korun. Když pumpnul i svoji novomanželku o statisíce, odjel na léčení do Mariánek. Z lázní a pak ještě z Paříže přišel od něj pozdrav. Pak se po Harrym slehla zem. Nikdo nepodal trestní oznámení ... Říkalo se, že je agentem tajných služeb a vyzvědačem USA.

Prvé dva krimi příběhy byly pro mě čtenářským zážitkem. Kromě originálního líčení zaujmou právníckou erudicí a kvalifikovaným přístupem kriminalisty zprostředkovaným autorem čtivě i v dalších krimi příbězích knihy *Retrokrimi*.

Smrt cestou za Masarykem líčí leteckou nehodu amerických novomanželů Dawsonových pozvaných na VIII. Všesokolský slet do Prahy velvyslancem ČSR ve Velké Británii Janem Masarykem. Letadlo se zřítilo u silnice Waidhaus - Rozvadov a manželé Dawsonovi v něm, vedle jiných, zahynuli. Kromě zajímavých souvislostí se čtenář dozví některé další informace o Janu Masarykovi.

Zločin, kdy vraždili manželé Vařílkovi, se stal v roce 1930 v Československu. Má ale kořeny v Rakousku-Uhersku, kdy stavovská čest mizerně placených státních zaměstnanců bránila zaměstnaní ženy manžela živořící rodiny. Nouze pak vedla přes drobnější přilepšení krádežemi až k loupežné vraždě; tak tomu bylo i v případě Vařílkových.

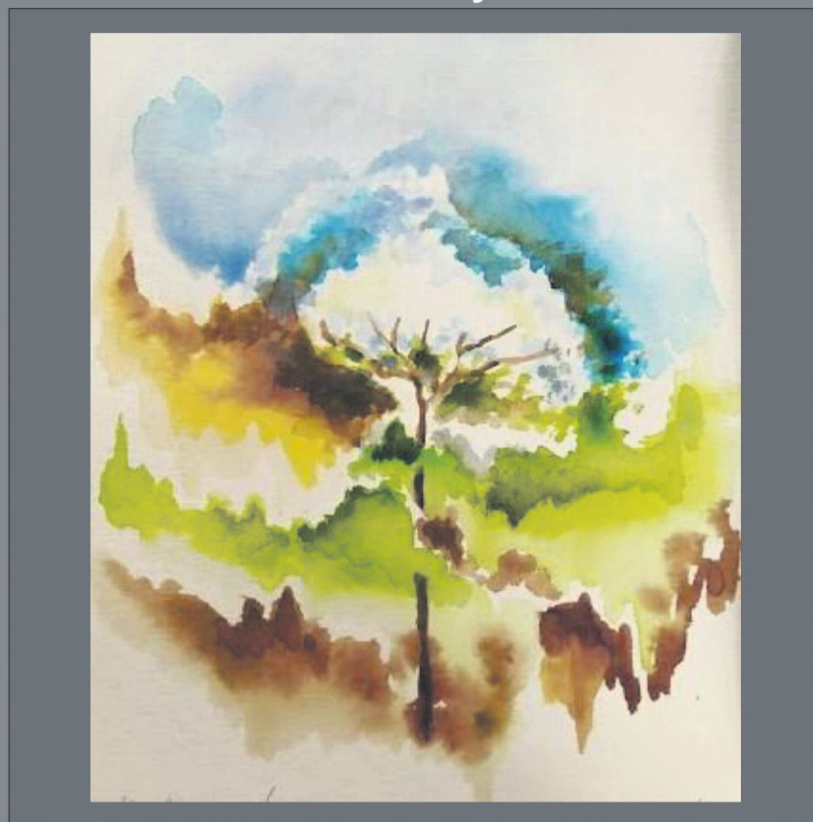
Peníze! Prachy! To byla statkářská mantra. Vedla i při dostatku peněz a potravin na statku k drastickému hamounství vůči rodinným příslušníkům statkáře. Čeládka často žila hůř než dobytek, o který musela vzorně pečovat. Tak tomu bylo i v případě vraždy na statku Zemánových.

Dva příběhy jsou nakonec případy úchylné pedofilie. „*Netvor z Chebu*“ byl za zneužití a vraždy šesti děvčátek popraven v Berlíně-Plötzensee v roce 1940. Právě, když jsem si o tom četl, v rádiu na *Antene Bayern* připomínala přední politička Německa, že v této pověstné berlínské věznici byl vedle aktérů atentátu na Hitlera popraven také jeden z předních činitelů českého odboje Julius Fučík. Že byl komunista, to v Německu nevádí. Tam ho uznávají jako spisovatele světoznámé „*Reportáže psané na oprátce*“; a neotírají se o něho jako u nás leccjaký novinářský nedouk.

(Emil Hruška: *Retrokrimi*. EPOCH, Praha 2024)

Galerie M Pelhřimov

Vás zve na výstavu

Bohumila Sarnová-Horková

nositelka ceny Unie českých spisovatelů za rok 2012

„Mimikry“

oleje, akryly a akvarely

komentovaná prohlídka:

čtvrtek 12. 9. 2024 od 17 hodin

otevírací doba v září:

pondělí - pátek 9:00 - 12:00 12:30 - 17:00

sobota - neděle 10:00 - 12:00 12:30 - 17:00

výstava potrvá od 3. do 30. září 2024

v budově Galerie M, Masarykovo nám.17

KAREL SÝS Život básníka

Zdalipak byste mě nevzala
místo do postele Vítězslava Nezvala
do gravitačního pole Sýse?
Nepotřebuju Canon ani Kodak
mám foťák kousek pod srdcem
mám svět neustále pod dozorem
a tu a tam mi srdce vynechá
Jen bůh natáčí a nepřetáčí
Cvak a máme světlo doma!
Kdyby si Adam neoblékl list
šlapal by po stvořené zemi jako
pražský tapír
vzácný a jedinečný
a sám bůh by vyžil ze vstupného
do zvířetnice Eden
Dělal by pod sebe a žvýkal bobule
spadlé na zem
Proto musel uposlechnout pokušení
Při pohledu na olistěnou Evu se mu
nepostavil
Ach strhnout list
Co asi je v podlistí?
Je snad náhrobní kámen
základní kámen života?

(Velká inventura - Básně různé a jiné, 2019)

**

PODIVUHODNÝ SVĚT PANA K. - Večer věnovaný básníkovi, který miloval, přemýšlel - a neodpouštěl. 12. září 2024 od 19 hodin. Slovenský dům, Soukenická 3, Praha 1. Pořad uvedou Dušan Spáčil a Petr Žantovský, dále účinkují Eva Frantinová, Jiří Žáček, Milan Blahynka, Jaroslav Čejka a další. Hudba Aleš Faix.